

Đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị ở các trường đại học Việt Nam trong tình hình mới

Innovating methods and forms of teaching political theory in Vietnamese universities in the new context

TS. NGUYỄN THỊ HÀ THU

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: cuongxc@gmail.com

Ngày nhận bài: 19/03/2026

Ngày phản biện: 25/4/2026

Ngày chấp nhận đăng: 20/6/2026

Chủ đề của bài viết thuộc lĩnh vực: Lý luận chính trị

Tóm tắt: Trong bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo và chuyển đổi số diễn ra mạnh mẽ ở Việt Nam hiện nay, đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với việc nâng cao chất lượng giáo dục đại học. Trên cơ sở tiếp cận về phương diện lý luận và thực tiễn, bài viết phân tích thực trạng đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị ở các trường đại học, làm rõ những kết quả đạt được cũng như những khó khăn, thách thức. Từ đó, đề xuất một số giải pháp cơ bản nhằm tiếp tục đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy các môn học này, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục lý luận chính trị trong tình hình mới.

Từ khóa: đổi mới; phương pháp; hình thức; giảng dạy lý luận chính trị; các trường đại học.

Abstract: In the context of fundamental and comprehensive educational reform and the rapid digital transformation in Vietnam today, innovating methods and forms of teaching political theory is of particular importance for improving the quality of higher education. Based on both theoretical and practical approaches, the article analyzes the current state of innovation in methods and forms of teaching political theory in universities, clarifying achievements as well as difficulties and challenges. It then proposes several fundamental solutions to further innovate the teaching methods and forms of these subjects, thereby contributing to improving the quality of political theory education in the new context.

Keywords: innovation; methods; forms; political theory teaching; universities.

1. Đặt vấn đề

Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng khẳng định: “Đổi mới đồng bộ cả mục tiêu, nội dung, chương trình, phương thức, phương pháp theo hướng hiện đại, hội nhập quốc tế, phát triển con người toàn diện, đáp ứng những

yêu cầu mới của phát triển kinh tế - xã hội, khoa học, công nghệ, thích ứng với cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2026). Quan điểm này đặt ra yêu cầu cấp thiết phải đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, trong đó đổi mới phương pháp và hình thức giảng

dạy giữ vai trò then chốt, quyết định chất lượng và hiệu quả của quá trình giáo dục.

Trong hệ thống giáo dục đại học ở Việt Nam, các môn lý luận chính trị có vị trí đặc biệt quan trọng trong việc hình thành thế giới quan khoa học, phương pháp luận và củng cố niềm tin của sinh viên đối với chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và chủ trương, đường lối của Đảng. Tuy nhiên, trước tác động của bối cảnh mới, phương pháp và hình thức giảng dạy các môn học này vẫn còn bộc lộ những hạn chế, chưa đáp ứng được yêu cầu thực tiễn.

Xuất phát từ yêu cầu đó, bài viết tập trung phân tích thực trạng đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị, đồng thời đề xuất một số giải pháp nhằm tiếp tục đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy các môn học này ở các trường đại học Việt Nam trong thời gian tới.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết dựa trên cơ sở phương pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, đường lối, quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về đổi mới phương pháp và hình thức giáo dục lý luận chính trị. Bên cạnh đó, tác giả còn sử dụng các phương pháp cụ thể như: phương pháp nghiên cứu tài liệu, phương pháp lịch sử - logic, so sánh, phương pháp diễn dịch, quy nạp, tổng phân hợp.

3. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

3.1. Thực trạng đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị ở các trường đại học Việt Nam hiện nay

3.1.1. Những kết quả đạt được

Trong thời gian qua, việc đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy các môn lý luận chính trị ở các trường đại học Việt Nam đã đạt được những kết quả tích cực, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục lý luận chính trị trong bối cảnh mới.

Thứ nhất, nhận thức của đội ngũ cán bộ quản lý và giảng viên về tầm quan trọng của đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị ngày càng được nâng cao

Đội ngũ lãnh đạo, quản lý ở các trường đại học và các khoa chuyên môn nhìn chung đều có nhận thức đầy đủ, toàn diện và sâu sắc về vai trò, ý nghĩa

của việc đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy các môn lý luận chính trị. Kết quả khảo sát cho thấy, 85% giảng viên được hỏi đánh giá đội ngũ lãnh đạo, quản lý các trường và khoa có nhận thức sâu sắc và toàn diện về tầm quan trọng của đổi mới phương pháp và hình thức dạy học lý luận chính trị. Từ đó, đội ngũ này xác định được trách nhiệm trong việc lãnh đạo, chỉ đạo, quán triệt và tổ chức triển khai thực hiện các chủ trương, giải pháp đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy. Kết quả khảo sát cũng cho thấy, 80% giảng viên nhận định lãnh đạo các trường và các khoa thường xuyên quan tâm, chỉ đạo và tổ chức triển khai các hoạt động đổi mới phương pháp và hình thức dạy học lý luận chính trị, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục lý luận chính trị trong các cơ sở giáo dục đại học.

Đa số giảng viên giảng dạy các môn lý luận chính trị ở các trường đại học hiện nay đều có nhận thức đầy đủ, toàn diện và sâu sắc về tầm quan trọng của việc đổi mới phương pháp và hình thức dạy học. Kết quả khảo sát nội bộ ở các trường đại học do tác giả thực hiện vào tháng 1 năm 2026 cho thấy, 90% giảng viên được hỏi đánh giá việc đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị là cần thiết và quan trọng. Trên cơ sở nhận thức đầy đủ, sâu sắc và toàn diện, phần lớn giảng viên đã hình thành thái độ tích cực, chủ động trong việc tiếp cận và triển khai các phương pháp và hình thức dạy học hiện đại. Kết quả khảo sát cũng chỉ ra rằng, 70% giảng viên bày tỏ sự hứng thú khi thực hiện đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị, qua đó góp phần tạo động lực thúc đẩy quá trình đổi mới phương pháp và hình thức dạy học ở các trường đại học trong tình hình mới hiện nay.

Thứ hai, phương pháp giảng dạy ngày càng đa dạng, hiện đại và phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của sinh viên

Trong thời gian qua, bên cạnh việc tối ưu hóa phương pháp thuyết trình truyền thống, đa số giảng viên giảng dạy các môn lý luận chính trị đã tích cực sử dụng các phương pháp dạy học tích cực, hiện đại như thảo luận nhóm, dạy học nêu vấn đề, dạy

học tình huống, dạy học theo dự án, sử dụng các phương tiện trực quan, sơ đồ tư duy, trò chơi học tập, đóng vai... Việc kết hợp giữa phương pháp thuyết trình truyền thống và phương pháp giảng dạy tích cực, hiện đại đảm bảo cho bài giảng sinh động, hấp dẫn, lôi cuốn sinh viên, đồng thời, góp phần phát huy vai trò chủ thể của sinh viên, qua đó phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của họ. Kết quả khảo sát nội bộ cho thấy, 70% sinh viên được hỏi đánh giá giảng viên thường sử dụng các phương pháp thuyết trình kết hợp với các dạy học tích cực, hiện đại và 75% sinh viên cho rằng những phương pháp này phát huy được tính tích cực, chủ động và sáng tạo của chính bản thân họ trong quá trình học tập (Kết quả khảo sát nội bộ ở các trường đại học do tác giả thực hiện, tháng 1 năm 2026).

Thứ ba, hình thức dạy học ngày càng đa dạng và linh hoạt

Đa số giảng viên các trường sử dụng đa dạng, linh hoạt các hình thức dạy học như kết hợp giữa hình thức giáo dục chính khóa với các hoạt động ngoại khóa, giữa dạy học trực tiếp và dạy học trực tuyến, qua đó mở rộng không gian và thời gian học tập cho sinh viên. Đặc biệt, việc ứng dụng công nghệ thông tin và chuyển đổi số trong giáo dục được đẩy mạnh thông qua việc xây dựng và triển khai hệ thống học liệu điện tử, bài giảng số, cũng như các nền tảng quản lý học tập (LMS). Những yếu tố này đã tạo điều kiện thuận lợi cho việc tổ chức dạy học theo hướng linh hoạt, cá thể hóa và liên tục, góp phần nâng cao hiệu quả tiếp cận tri thức và phát huy tính chủ động của sinh viên trong quá trình học tập. Kết quả khảo sát cũng cho thấy, 70% sinh viên đánh giá giảng viên tổ chức đa dạng các hình thức dạy học với nhiều mức độ và tần suất khác nhau. Điều này phản ánh xu hướng tích cực trong đổi mới hình thức dạy học hiện nay.

3.1.2. Một số khó khăn, thách thức

Tuy nhiên, trên thực tế, việc đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy các môn lý luận chính trị ở các trường đại học trong tình hình mới hiện nay cũng gặp không ít những khó khăn, thách thức như:

Một bộ phận giảng viên ở các trường đại học

chưa nhận thức sâu sắc và toàn diện về yêu cầu, nội dung và ý nghĩa của việc đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy các môn lý luận chính trị, dẫn đến việc triển khai còn mang tính hình thức, thiếu tính chủ động và chưa đáp ứng yêu cầu của thực tiễn giáo dục trong bối cảnh mới.

Một bộ phận giảng viên vẫn còn nặng về phương pháp giảng dạy truyền thống, chủ yếu theo lối thuyết trình một chiều, vẫn lấy “giảng viên là trung tâm” thay vì “sinh viên là trung tâm”, chưa chú trọng phát huy tính tích cực, chủ động và sáng tạo của sinh viên. Việc sử dụng các phương pháp dạy học tích cực, hiện đại tuy đã được triển khai nhưng còn mang tính hình thức, thiếu tính đồng bộ và chưa đạt được chiều sâu cần thiết. Kết quả khảo sát cho thấy, 30% sinh viên đánh giá việc triển khai các phương pháp giảng dạy tích cực, hiện đại còn mang tính hình thức, chưa thực sự tạo được sự chuyển biến rõ nét trong cách thức tổ chức dạy học.

Một bộ phận giảng viên vẫn còn chậm đổi mới phương pháp giảng dạy các môn lý luận chính trị. Việc tiếp cận và sử dụng các phương pháp dạy học tích cực, hiện đại còn hạn chế, trong một số trường hợp, giảng viên còn lúng túng trong việc sử dụng giáo án điện tử và thiết kế kịch bản dạy học theo hướng phát huy vai trò chủ thể là sinh viên. Điều này dẫn đến tình trạng thiếu tính tương tác, chưa tạo được sự gắn kết chặt chẽ giữa giảng viên với sinh viên, từ đó ảnh hưởng nhất định đến hiệu quả giảng dạy và tiếp nhận tri thức của sinh viên.

Bên cạnh đó, hình thức tổ chức dạy học ở một số cơ sở giáo dục đại học vẫn còn thiếu tính đa dạng và linh hoạt, chưa thực sự tạo lập được môi trường học tập giàu tính trải nghiệm và sáng tạo. Thực trạng này làm hạn chế khả năng khơi dậy hứng thú học tập, đồng thời chưa phát huy đầy đủ vai trò chủ thể, tính tích cực và sự chủ động của sinh viên trong quá trình tiếp nhận và vận dụng tri thức lý luận chính trị. Theo kết quả khảo sát, 30% sinh viên được hỏi cho rằng: các giờ học lý luận chính trị còn thiếu tính tương tác và trải nghiệm, đồng thời chưa phát huy đầy đủ vai trò chủ thể, tính tích cực và sự chủ động của sinh viên trong quá trình tiếp nhận và vận dụng tri thức lý luận chính trị (Kết quả khảo

sát nội bộ ở các trường đại học được tác giả thực hiện tháng 1 năm 2026).

Những khó khăn, thách thức nêu trên đặt ra yêu cầu cấp thiết phải tạo ra những bước đột phá trong đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy các môn lý luận chính trị. Theo đó, cần hướng tới xây dựng môi trường học tập mở, linh hoạt, khuyến khích sự sáng tạo của giảng viên và thúc đẩy sự tham gia chủ động của sinh viên. Đây là cơ sở quan trọng nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả giáo dục lý luận chính trị, đáp ứng yêu cầu của giai đoạn phát triển mới.

3.2. Một số giải pháp đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị ở các trường đại học Việt Nam trong thời gian tới

Để đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị ở các trường đại học, cần thực hiện đồng bộ một số giải pháp cơ bản sau:

Thứ nhất, nâng cao nhận thức và trách nhiệm của các chủ thể về vai trò quan trọng của đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy các môn lý luận chính trị

Đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị là xu thế tất yếu, đồng thời là yêu cầu cấp bách đặt ra đối với các trường đại học ở Việt Nam hiện nay trong bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo gắn với chuyển đổi số. Để quá trình này được triển khai đồng bộ và hiệu quả, trước hết cần nâng cao nhận thức cho đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý về vai trò quan trọng của việc đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy. Trên cơ sở đó, Đảng ủy, Ban Giám hiệu (Ban Giám đốc) các trường cần thể hiện rõ vai trò lãnh đạo, chỉ đạo thông qua việc xây dựng chương trình, kế hoạch công tác hằng năm một cách cụ thể, có trọng tâm, trọng điểm, đồng thời tạo lập cơ chế điều hành linh hoạt, khuyến khích đổi mới phương pháp và hình thức dạy học. Việc tổ chức các hội thảo, tọa đàm khoa học về đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy các môn lý luận chính trị cần được tiến hành thường xuyên, có chiều sâu, gắn với thực tiễn giảng dạy tại từng cơ sở giáo dục đại học. Bên cạnh đó, các khoa chuyên môn cần duy trì hiệu quả các hình thức sinh hoạt chuyên đề, sinh hoạt chi bộ

học thuật nhằm trao đổi kinh nghiệm, chia sẻ mô hình hay, cách làm sáng tạo, qua đó từng bước hình thành môi trường học thuật tích cực, thúc đẩy đổi mới phương pháp và hình thức dạy học một cách thực chất.

Song song với đó, việc nâng cao nhận thức cho đội ngũ giảng viên giữ vai trò đặc biệt quan trọng, bởi đây là chủ thể trực tiếp quyết định chất lượng và hiệu quả của quá trình đổi mới phương pháp và hình thức dạy học. Giảng viên không chỉ là người thiết kế nội dung bài giảng mà còn là người tổ chức, điều phối các hoạt động học tập của sinh viên theo định hướng phát triển năng lực. Do đó, nếu giảng viên có nhận thức đầy đủ, sâu sắc và toàn diện về vai trò quan trọng của việc đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy, họ sẽ chủ động, tích cực trong việc tiếp cận và sử dụng các phương pháp dạy học tích cực, hiện đại, đồng thời đa dạng hóa các hình thức tổ chức dạy học. Ngược lại, nếu nhận thức còn hạn chế, việc đổi mới sẽ dễ rơi vào hình thức. Vì vậy, các cơ sở giáo dục đại học cần xây dựng kế hoạch bồi dưỡng, tập huấn thường xuyên nhằm trang bị cho giảng viên không chỉ kỹ năng sử dụng công nghệ mà còn năng lực thiết kế kịch bản dạy học theo hướng tích cực, lấy sinh viên làm trung tâm. Đồng thời, cần gắn yêu cầu đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy với cơ chế đánh giá, xếp loại giảng viên, coi đây là một tiêu chí quan trọng trong thi đua, khen thưởng và phát triển nghề nghiệp. Trên cơ sở đó, tạo ra sự chuyển biến mạnh mẽ về nhận thức và hành động của cả đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý và giảng viên, góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả giảng dạy các môn lý luận chính trị trong tình hình mới hiện nay.

Thứ hai, nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên giảng dạy các môn lý luận lý luận chính trị ở các trường đại học

Đội ngũ giảng viên giữ vai trò quyết định đối với chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị. Do đó, giảng viên không chỉ cần có bản lĩnh chính trị vững vàng, phẩm chất đạo đức tốt, trình độ chuyên môn sâu mà còn phải có năng lực sư phạm hiện đại, tinh thần trách nhiệm và sự tâm huyết với nghề. Trong bối cảnh mới hiện nay, giảng viên cần

có năng lực số, sử dụng thành thạo các phương tiện dạy học hiện đại, khai thác hiệu quả công nghệ thông tin và các nền tảng số nhằm phục vụ hoạt động nghiên cứu và giảng dạy. Việc ứng dụng các phương tiện và công nghệ dạy học không chỉ góp phần làm phong phú nội dung bài giảng mà còn tạo môi trường học tập tương tác, qua đó khơi dậy hứng thú, phát huy tính tích cực, chủ động và sáng tạo của sinh viên.

Thứ ba, tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp và hình thức giảng dạy lý luận chính trị

Giảng viên cần tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp giảng dạy lý luận chính trị theo hướng chuyển từ “dạy học truyền thụ tri thức một chiều” sang “dạy học phát triển năng lực sinh viên”. Đây không chỉ là sự thay đổi về phương pháp giảng dạy, mà là sự chuyển biến về triết lý giáo dục lý luận chính trị, lấy sinh viên làm trung tâm, phát huy vai trò chủ thể của sinh viên. Thêm vào đó, không có phương pháp giảng dạy nào là tối ưu, sự linh hoạt trong việc áp dụng nhiều phương pháp giảng dạy khác nhau là rất quan trọng. Vì vậy, bên cạnh phương pháp thuyết trình truyền thống, giảng viên cần kết hợp sử dụng các phương pháp dạy học tích cực, hiện đại như phương pháp tình huống, nêu vấn đề, đàm thoại, thảo luận nhóm, dạy học theo dự án, phương pháp sử dụng phương tiện trực quan, đóng vai, sơ đồ tư duy hay tổ chức trò chơi học tập... Đồng thời, cần chú trọng tăng cường tính tương tác đa chiều trong môi trường học tập, thúc đẩy sự kết nối giữa sinh viên với sinh viên, giữa giảng viên với sinh viên và giữa giảng viên với giảng viên. Qua đó, hình thành không gian học tập mở, hợp tác và sáng tạo, góp phần nâng cao chất lượng và hiệu quả giảng dạy các môn lý luận chính trị.

Bên cạnh đó, giảng viên cần đổi mới hình thức giáo dục lý luận chính trị theo hướng đa dạng hóa, kết hợp hài hòa giữa chính khóa và ngoại khóa, giữa dạy học trực tiếp và trực tuyến theo tỉ lệ áp dụng 10 - 30% trực tuyến và 70 - 80% trực tiếp. Quá trình tổ chức dạy học cần quán triệt quan điểm lấy sinh viên làm trung tâm, tạo điều kiện để họ vận dụng kiến thức lý luận vào thực tiễn, qua đó kiểm nghiệm và củng cố nhận thức. Đồng thời, cần chú

trọng phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động và sáng tạo của sinh viên, góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục lý luận chính trị trong bối cảnh mới.

4. Kết luận

Đổi mới phương pháp và hình thức giảng dạy các môn lý luận chính trị ở các trường đại học trong tình hình mới hiện nay không đơn thuần là sự điều chỉnh về kỹ thuật sư phạm hay ứng dụng công cụ dạy học hiện đại, mà thực chất là sự đổi mới căn bản về tư duy giáo dục lý luận chính trị. Đây là bước chuyển có ý nghĩa chiến lược từ mô hình “truyền đạt tri thức” sang mô hình “kiến tạo tri thức”, trong đó sinh viên giữ vai trò trung tâm của quá trình nhận thức, còn giảng viên giữ vai trò tổ chức, định hướng và dẫn dắt.

Trong xu thế đó, các cơ sở giáo dục đại học cần từng bước xây dựng môi trường dạy học theo hướng “hệ sinh thái giáo dục lý luận chính trị đổi mới và sáng tạo”, bảo đảm sự kết hợp hữu cơ giữa tri thức khoa học, công nghệ hiện đại và nền tảng tư tưởng. Ở đó, giảng viên không chỉ là chủ thể truyền thụ tri thức mà còn là người khơi dậy động lực học tập, phát triển tư duy độc lập, đồng thời đóng vai trò cầu nối gắn kết lý luận với thực tiễn sinh động của đời sống xã hội.

Việc hiện thực hóa định hướng nêu trên sẽ góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả giáo dục lý luận chính trị trong các trường đại học, đáp ứng yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo và chuyển đổi số, đồng thời góp phần củng cố nền tảng tư tưởng, bồi dưỡng bản lĩnh chính trị cho thế hệ sinh viên trong bối cảnh phát triển mới của đất nước./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2022). *Chiến lược chuyển đổi số ngành giáo dục giai đoạn 2022- 2025 định hướng đến năm 2030*, Nxb. Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2026). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV*. Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật. Hà Nội. T.2.
3. Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh. (2023). *Đổi mới nội dung, chương trình, phương pháp giảng dạy lý luận chính trị trong bối cảnh chuyển đổi số*. Nxb. Lý luận chính trị. Hà Nội.